

EU és kultúra - A Magyar Kulturális Stratégia nemzetközi vonatkozása

A **Kulturális Stratégiai Bizottság** munkájának eredményeként 2004 júliusában született meg a **Magyar Kulturális Stratégia** című munkaanyag, amely a hazai kultúrával kapcsolatos legfontosabb fejlődési irányokat hivatott előrevetíteni. A szakértői testületben a honi kulturális élet számos prominens alakja vállalt feladatot, s a munkát a Nemzeti Kulturális Alapprogram elnöke, Harsányi László vezette.

A megalkotott kulturális stratégia időhorizontja 2013., ezáltal összekapcsolható az Európai Unió tervezési programjával, valamint az ahhoz illeszkedő Második Nemzeti Fejlesztési Tervvel. Lényeges kiemelni, hogy a stratégia semmiképp sem tekinthető a kulturális területre vonatkozatható teendők teljes körű katalógusának, s elsősorban azokat a pontokat emeli ki, ahol a következő években a leginkább igény és esély lesz minőségi váltásra és strukturális átrendeződésre. Összefoglalónk az alábbiakban tovább szűkíti a felvetett témák körét, s kizárólag a munkaanyag nemzetközi vonatkozású részeinek bemutatását célozza meg.

A stratégia első fejezete „Helyzetkép és alaptrendek” címen egyfajta alapot kíván biztosítani a később kifejtettekhez, s egyebek mellett taglalja a kulturális globalizációban rejlő veszélyeket és lehetőségeket is. Szintén kiemelendők a hazánk uniós tagságából eredő döntéshozatali változások, amelyek végsősoron a hagyományos nemzetállami kulturális politika lehetőségeit csökkentik. Ezek alapján a döntési jogkörök egy része Brüsszelbe, másik – jelentősebb – része pedig a régiók és kistérségek hatáskörébe kerül át. Az EU-csatlakozás továbbá újrendezi a kapcsolatokat a Kárpát-medencében: új típusú gondok jelenhetnek meg, de a harmonikusabb kulturális együttélés esélyei is nőnek.

A munkaanyag második fejezete a „Stratégiai célok, értékelvek, prioritások” címet kapta, s itt kerül kifejtésre a kulturális stratégia alapvető célrendszere. A fő feladatokat az esélyteremtés, az érték- és hagyományörzés valamint az új értékek létrehozásának céljai mentén határozták meg, s mindezt **nyolc stratégiai fejlesztési irány** hivatott biztosítani. A stratégiai irányok közül nemzetközi szemszögből három emelhető ki, így a továbbiakban ezek rövid bemutatása következik:

1. stratégiai irány: A kulturális vidékfejlesztés programja A program alapvetése, hogy kiemelt fejlesztésre szorul mindazon település (vagy településrész), ahol az egy főre jutó jövedelem nem éri el az országos átlag 75%-át. Az uniós fejlesztési források elnyerése rendkívül fontos finanszírozási lehetőségeket nyithat meg, s ehhez egyrészt regionális szintű szakmai tanácsadó irodák megnyitására, másrészt kistérségi kulturális fejlesztési stratégiai tervekre, harmadrészt a terveket létrehozó helyi kulturális fejlesztési grémiumok intézményes működési támogatására van szükség. A fejlesztési célok szempontjából fontos, hogy (az egységes nemzeti kulturális arculat megtartása mellett) az egyes régiók és kistérségek kulturális sajátosságaik mind teljesebb kibontásával helyi térségi arculatot alakítsanak ki, ezáltal növelve esélyeiket a belföldi és uniós forrásokért folyó versenyben. Szintén ezen stratégiai irányhoz tartozik az ún. **Peremvidék Program**, amely a határ menti kulturális együttműködést hivatott célzottan fejleszteni.

6. stratégiai irány: A magyar tehetség helyzetbe hozása itthon és külföldön

Ezen stratégiai irány a magyar csúcstehetségek hazai és nemzetközi menedzselésének fejlődését célozza meg, s elsőrendű célként kezeli a hazánkra jellemző, a magyar kultúra nemzetközi

emblémájának számító műhelyek, irányzatok, műfajok és alkotások sikerre vitelét. A kiemelt teendők között az ösztöndíjrendszer hatékonyságának fejlesztése mellett megtalálható az a törekvés is, hogy a kulturális diplomácia cél- és eszközürendszerében jobban érvényesüljön a kimagasló tehetségek útjának egyengetése. A stratégia a hatékonyság ezirányú javítását elsősorban a két-évenként készített részletes elemzésekkel látja biztosíthatónak.

8. stratégiai irány: A kultúra mint gazdaság- és versenyelőny

A stratégia megalkotói fontosnak tartották leszögezni, hogy a jól menedzselte kultúra nemcsak a szabadidő eltöltését gazdagítja, hanem adott esetben a kincstárat is, ezáltal a kultúrával mint növekvő jelentőségű nemzeti erőforrással is számolni kell. Az idegenforgalom világszerte feltörekvő gazdasági ágazat, s ezen belül mindenütt növekszik a kulturális komponens szerepe, így a Magyarországról kialakított turistacsalogató imázs esetében is történt ez irányú elmozdulás. Mindezek mellett egyértelműen ki kell aknázni azt a kivételes körülményt, hogy 2010-ben egy magyar (és egy német) város lesz Európa Kulturális Fővárosa [eu_kult_fov.php], s ennek érdekében is erősíteni kell a kulturális dimenzió szervezett képviseletét mind a nemzeti turisztikai stratégia-alkotás során, mind a **Nemzeti Fejlesztési Terv** előkészítési folyamatában. A stratégia ugyancsak kiemeli, hogy az eddiginél több figyelmet kell fordítani a művészeket és műalkotásokat érintő munkajogi, adózási és egyéb szabályozókra, s az EU-ban ilyen téren létrejövő kezdeményezések esetében is aktív részvételt sürget.

A munkaanyag harmadik fejezete a kulturális politika eszköztárát vizsgálja, s előtérbe helyezi az uniós tagságban rejlő adottságok jobb kiaknázásának követelményét. Bár az EU közvetlenül nem determinálja a nemzeti kulturális politikákat, s konkrétan a magyar kulturális stratégiát, közvetve mégis hatást gyakorol rá. A magyar kultúra képviselői ugyanis már a csatlakozás előtti években is rengeteget profitáltak az Unióból, s a lehetőségek (leginkább a Kultúra 2000 [eu_k2000.php] keretprogram által biztosított együttműködési pályázatok segítségével) a tagsággal tovább bővültek.

A hazánkba áramló uniós források többsége a területi felzárkóztatási és kiegyenlítő alapokból kerül ki, így az ebbe a körbe tartozó, a kultúrához kapcsolódó támogatások megítélésében döntő szerepe van a Nemzeti Fejlesztési Tervnek, s ezáltal a kulturális kormányzat érdekvédelemértékesítő képességének egyaránt. A két központ (Brüsszel és a nemzeti kormányok) által megadott prioritások mellett azonban jelentős mozgásteret marad a helyi (regionális és egyéb) tényezőknek is.

A fejezet (és egyben a stratégia érdemi részének) lezárásaként az egyre növekvő jelentőségű, s a diplomácia egyéb (politikai, gazdasági, turisztikai stb.) területeihez szervesen kapcsolódó kulturális diplomáciai feladatok kerülnek kifejtésre. Ezek alapján a nemzeti kulturális promóció (pl. a külföldi magyar intézetek) primátusának megőrzésével egyidejűleg hazánkban növekvő részt kell vállalnia az európai kulturális együttműködésből is. A hazai kultúra népszerűsítésében lényeges feladatként kerül megemlíésre a nemzeti irodalmak intézményes támogatása, valamint a virtuális térben rejlő lehetőségek jobb kihasználása. A stratégia végül utal arra a megnövekedett felelősségre, amely az Uniótól maradó magyarsággal kapcsolatos (elsősorban kulturális jellegű) feladatokhoz kapcsolódik, s itt fokozott anyaiországi szerepvállalást irányoz elő.

Kulturpont Iroda